

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 10 (3562) ●

● ЧАЦВЕР, 15 САКАВІКА, 2018

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

На сцэне разам з сябрамі
Беларускія ансамблі з Тальяці далучаюць да сваіх канцэртаў іншыя гурты **Стар 2**

Сувенір з глыбокай даўніны
Стар 3

Узоры на шчасце, на долю
Стар 4

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Экспедыцыя на Бацькаўшчыну

Нататкі пра тое, дзеля чаго вандроўнікі з Дона праехалі па зімовых дарогах Расіі і Беларусі звыш чатырох з паловай тысяч кіламетраў

Пачну з радаснай падзеі, праякую нядаўна СМІ напісалі: Мінск і Растоў-на-Доне сталі гарадамі-пабрацімамі. Рашэнне прынялі дэпутаты гарадской думы данскай сталіцы. А працэс, як кажуць, быў запушчаны летась, калі праходзіў афіцыйны візіт дэлегацыі ўрада Растоўскай вобласці ў Мінск. Па выніках сустрэчы расійскіх гасцей з старшынёй Мінскага гарвыканкама Андрэем Шорацам была дасягнута дамоўленасць наконт супольнага руху ў бок пабрацімства. І ўсё пайшло, як спланавалі. Зрэшты, і раней гарады мелі ўзаемавыгадныя стасункі. Прадпрыемствы Растоўшчыны экспартуюць у Беларусь алей, жаночае адзенне, лакафарбавыя вырабы ды іншыя тавары. З Беларусі на Дон ідуць прадукты харчавання, абутак, прадукцыя машынабудаўнічых і хімічных прадпрыемстваў. Скажам, летась адміністрацыя Растова набыла 75 нізкападкававых аўтобусаў вялікай умяшчальнасці — для камфортнай перавозкі турыстаў і жыхароў горада ў час Чэмпіянату свету па футболе-2018.

Мяркую, цяпер паміж гарадамі-пабрацімамі будуць пашырацца як эканамічныя, так і культурныя кантакты, узрасце плынь турыстаў у абодва бакі. У Растове прадаюцца ўжо білеты на прамы авіярэйс да Мінска — ён запрацуе ў красавіку, і наш Саюз беларусаў Дону рыхтуе да падзеі цікавы праект. Самалёт кампаніі Белавія будзе лятаць у Мінск з растоўскага аэрапорта Платаў чатыры разы на тыдзень.

А пакуль яшчэ той красавік — мы з сябрам чакаць не сталі, на пачатку лютага ўзрушыліся

Дзякуючы экспедыцыі “Дон—Беларусь: 2018” у Растове больш ведаюць пра беларусаў

ды здзейснілі грамадска-патрыятычную экспедыцыю “Дон—Беларусь: 2018”. Рухацца пачалі на маім аўто 8 лютага 2018 года у 18 гадзін 18 хвілін. Так супала: засакаў кіламетраж, для пэўнасці глянуў на гадзіннік — і вачам не паверыў. Са мною ўпершыню адправіўся ў Беларусь Васіль Лук’янаў — сябар, які прыдумаў Міжнародны фестываль на Доне, прысвечаны “Слову аб палку Ігаравым”. Ён жа і кіруе праектам, рухае яго ўжо 18 гадоў, а наш Саюз беларусаў Дону ў праекце актыўна

ўдзельнічае. Я ў дарозе быў за рулём, а Васіль Васільевіч — за штурмана, ён і зберагаў наш падарожны фонд. Экспедыцыю, дарэчы, падтрымаў і беларус Валянцін Уладзіміравіч Гербач — ваенны пенсіянер, старшыня Растоўскага гарсавета ветэранаў вайны і працы. Дзякуй яму за гэта!

Праз дзесьць дзён, 18 лютага, мы вярнуліся ў Растоў. Асабліва ж мяне радуе, што пабываў я на Брэстчыне, на магілцы бацькі, партызанскага камандзіра Уладзіміра Уладзіміравіча Калатухіна. Ён быў

кадравым афіцэрам-палітруком, удзельнічаў і ў Фінскай вайне. У раённым горадзе Камянцы яго ведалі як дырэктара мясцовай школы, там ён і пахаваны. 23 лютага быў яго 100-гадовы юбілей. Стоячы пры магіле, я нібыта вёў з бацькам у думках размову. Што ж, варта прызнаць: нягледзячы на ўсе страты, няўзгоды, жыццё ўдалечыні ад Беларусі, мне за свой лёс не сорамна — і бацьку было б за мяне прыемна. Нечага ж я дасягнуў, рэалізую таленты, імкнуся быць вартым яго светлай памяці. → **Стар. 4**

ВЕСТКІ

Садружнасць кніг

Іван Іванаў

На XXV Мінскай міжнароднай кніжнай выставе-кірмашы былі прадстаўлены кнігі з больш чым 30 краін

Працавала выстава-кірмаш сёлета з 28 лютага па 4 сакавіка. Месцам яе правядзення стаў адміністрацыйны комплекс па праспекце Пераможцаў, 14 — побач з Палацам Незалежнасці. Праграма ж мерапрыемстваў, што праходзілі на выставе-кірмашы, заняла амаль 50 старонак.

Якія тэндэнцыі ў развіцці кнігавыдавецкай справы можна было заўважыць? Застаючыся ў катэгорыі “крыніцы ведаў”, кніга ўсё больш імкнецца радаваць вока, усё часцей прэтэндуе на званне элітарнай, “твора мастацтва”. Прынамсі, кніжкі-брашуры ў шэрых вокладках сьвішлі ў нябыт, сучасныя тэхналогіі, паліграфія даюць мастакам, дызайнерам вялікія магчымасці для выяўлення творчых задумак. Але ж галоўнай рухальнай сілай у кнігах застаецца слова.

Зрэшты, слову друкаванаму ўжо хочацца набываць электронныя “крылы”, каб зручнай было знаходзіць чытачоў па свеце. Як адзначыў на адкрыцці кніжнага культурна-гандлёвага форуму Міністр інфармацыі Беларусі Алесь Карлюкевіч, наша краіна мае намер больш актыўна пашыраць электронныя кнігі. А сам спадар Алесь на выставе-кірмашы пабываў і ў якасці... казначніка, меў аўтограф-сесію пад час прэзентацыі кнігі на рускай мове “Шубуршун и его друзья”. Пераклаў жа яго казкі для дзяцей з беларускай на рускую мову Алес Ждан, цудоўна ілюстравала выданне Алена Карповіч, а дапамаглі яму прыйсці да чытача, у тым ліку й расійскага, супрацоўнікі беларускага выдавецтва “Беловагруп” ды вядомага маскоўскага “Планета”.

ТОЕ, ШТО ЯДНАЕ

Родная песня на сібірскай зямлі

У Новасібірску шануюць беларускую культуру і вывучаюць беларускую мову

Газета пісала пра семінар па беларускай мове ў Новасібірску. Мне ж хочацца падзяліцца ўражаннямі ад таго, што я адчула і пабачыла ў сібірскім горадзе.

“Знаёмая клічуць мясціны —/Ракулі, лясны палі/ Заўсёды са мною часцінка/ Святой беларускай зямлі.” Такімі радкамі пачынаецца кніга “В Беларусі

мои родники”: яна выдадзеная ў Новасібірскім цэнтры беларускай культуры. У кнізе сабраны ўспаміны прадстаўнікоў розных пакаленняў беларусаў, якія жывуць у Новасібірску й вобласці. У невялікіх апо-ведах адчуваецца шчырае любоў да продкаў, гістарычнай Радзімы — Беларусі. Яна ж і Бацькаўшчына, Айчына, бацькоўская зямля, родная старонка... Так мы называем той адзіны і непаўторны куток пачынаецца кніга “В Беларусі

выраслі, спазналі першыя радасці й няўдачы, адкрылі шырыню й прыгажосць свету. І куды б ні закінуў нас лёс, нам ніколі не пазбыцца тугі па малой Радзіме. Мы заўсёды вяртаемся да яе, як да жыватворнай крыніцы сваёй душы, ва ўспамінах і снах.

Кажуць, што ў кожнага свая Радзіма. І сапраўды: для адных гэта маленькі свет, які ладзяць вакол свайго дзіцяці бацькі, для другіх — горад, дзе чалавек жыве, вучыцца,

для іншых — цэлая краіна, а можа і ўвесь свет. Аднак якія б сэнсы мы ні ўкладвалі ў паняцце “Радзіма”, для кожнага яна свая. Вішнёвы сад ля хаты. Родная школа, дзе праводзіў шмат часу. Лес, у якім збіраў грыбы, ягады. Рэчка, на якой бавіў час з сябрамі. Радзіма — гэта ж і той дуб, якога даўно няма, бо нехта, не падумаўшы, спілаваў яго. Усё гэта вабіць і прыцягвае да сябе, нібы нябачны магніт, нараджае ў душы самыя светлыя думкі й пачуцці. Радзіму

На беларускамоўным семінары ў Новасібірску

любяць і ўсхваляюць, ёй прысвятваюць вершы, пра яе спяваюць песні, а ў замежжы тужаць па ёй, чакаюць сустрэчы. Як бы добра ні было чалавеку на новым месцы, яму заўсёды будзе

сніцца бацькоўскі дом, у якім ён нарадзіўся і вырас, будзе ўспамінацца кожны куток роднай зямлі, яе людзі, асабліва мілагучна будзе здавацца родная мова. → **Стар. 2**

ТАЛЕНТЫ

На сцэне разам з сябрамі

Беларускія ансамблі з Тальяці далучаюць да сваіх канцэртаў іншыя гурты

У зімовую пару нам усім патрэбныя станоўчыя эмоцыі. Вось мы і зладзілі 25 лютага ў Палац культуры, мастацтва і творчасці канцэрт “Добрым людзям — добрыя песні” як сіламі творчых гуртоў Мясцовай грамадскай арганізацыі “Беларуская нацыянальна-культурная аўтаномія “Нёман” з гарадской акругі Тальяці, так і нашых партнёраў. А глядачоў сабралася шмат: больш за 1200. Вядучых было трое: я, юная Марыя Шылкіна, удзельніца ансамбля беларускай песні “Зорачкі”, ды Аляксандр Батракоў. І ўдалося нам з першых жа хвілін сваімі добрымі словамі ды ўсмешкамі стварыць у зале атмасферу даверу і дабрыні.

Народны ансамбль беларускай песні “Купалінка” выканаў свае новыя песні. У ансамблі нашым цяпер утварыліся цікавыя дуэты ў складзе Ірыны Сычовай і Яўгеніі Гуськовай, а таксама Ірыны Сычовай і Алены Марозовай. Мы падрыхтавалі ды ўпершыню паказалі сумесны праект “Купалінкі” з узорным харэаграфічным ансамблем “Лицей”. Так бадзёра прагучала песня “Полька-весьляха”, што многія глядачы аж на месцах прытанцоўвалі.

У канцэртнай праграме гучалі таксама песні ў сумесным выкананні

У канцэртных праграмах беларускіх гуртоў з Тальяці адметная рэжысура

ансамбляў “Купалінка” і “Зорачкі”. А нашы партнёры — гурт “Лицей” з мясцовага Ліцця мастацтваў ды “Жигулевские зори” з Палаца культуры, мастацтва і творчасці запалілі залу новымі танцамі. Прыемным сюрпрызам для глядачоў стала і з’яўленне на сцэне хору малодшых класаў дзіцячай школы мастацтваў “Гармония”. Вось такія ў нас таленавітыя сябры — розных узростаў.

Глядачы былі задаволены: доўга не адпускалі са сцэны юных выканаўцаў. Дзякавалі беларусам, якія зладзілі такі прыгожы канцэрт.

Нам жа — заўсёды прыемна дарыць людзям радасць.

А ў першы дзень каляндарнай вясны гурты беларускай суполкі паўдзельнічалі ў маштабным праекце — Гарадскім фестывалі “Счастье”: ён праходзіў ва Універсальным спарткомплексе “Олимп”. Усе лепшыя гурты горада прымалі ўдзел! Рыхтуем таксама да чарговага мерапрыемства: 18 сакавіка ў гімназіі №48 імя Героя Расіі Алега Далгова правядзём канцэрт, пакажам новыя песні, кампазіцыі. 25 сакавіка — сустрэча ў Дзіцячай бібліятэцы №12 Аўтазаводскага раёна.

Праводзім спачатку пазнавальна-забаўляльную праграму “Бабуліны казкі” для дзяцей і бацькоў, а потым у нас — майстар-клас: навучым усіх рабіць беларускія кветкі-васількі.

Калі ж заглядваць крыху далей, то ўжо рыхтуем адзначыць 1 красавіка ў Палацы культуры, мастацтва і творчасці Дзень яднання народаў Беларусі ды Расіі. А 15 красавіка збіраемся ў Самару: на Фестываль славянскіх народаў. Могуць нас і яшчэ некуды запрасіць з мэрыі: мы ж на пад’ём лёгкія.

Людміла Дзёміна, старшыня праўлення суполкі “Нёман”

ПРЫЯРЫТЭТЫ

“Жывыя” праекты на берагах Нявы

Кацярына Мядзведская

Беларусы Санкт-Пецярбурга і Ленінградскай вобласці спрыяюць развіццю эканамічных стасункаў паміж Беларуссю і Расіяй, ладзяць патрыятычныя акцыі

Напрыканцы года прэзідэнт Фонду садзеяння расійска-беларускаму супрацоўніцтву “Белыя Росы” Ірына Рогова, з якой мы сустракаліся ў Беларусі, з задавальненнем адзначала: усе праекты іх арганізацыі — “жывыя”, а фонд прырос філіяламі. Пра тое, дарэчы, мы трохі пісалі (ГР, 11.01.2018). І нібы ў пацвярджэнне тых слоў Ірына Ігараўна даслала нядаўна ў рэдакцыю ліст з пералікам таго, што зрабілі-праваілі супляменнікі ў Санкт-Пецярбурзе ды вобласці ўсяго за месяц.

Першым пунктам у пісьме значыцца: актывісты фонду “Белыя Росы” паўдзельнічалі ў вялікім Калядным кірмашы, на якім была прадстаўлена “Беларуская Хата” з выставай-продажам харчовых тавараў з рэгіёнаў Беларусі. Адзін з дзён кірмашу цалкам прысвячаўся Беларусі: прайшлі прэзентацыя айчынных тавараў, фотавыстава “Сталіцы Беларусі 950 гадоў”, урачысты канцэрт творчага аб’яднання фонду “Белыя Росы”, а таксама “Беларускі Навагодні канцэрт”.

Пасля ладзіліся кірмашы ў атамградзе Сасновы Бор, гарадах Луга ды Ціхвін, што ў Ленінградскай вобласці. Сваю прадукцыю на іх прадстаўлялі беларускія прадпрыемствы з розных рэгіёнаў краіны.

Напісала нам Ірына Рогова пра жалобны мітынг на Піскароўскіх могілках ля стэлы з надпісам: “Соотечественникам, погибшим в блокаду. Учащимся ремесленных училищ Ленинграда от белорусского народа”. На мітынг былі піцерскія беларусы, школьнікі-ўдзельнікі праекта “Залатое кальцо школ-сяброў Беларусі” з Санкт-Пецярбурга, Ленінградскай вобласці, Беларусі. Так адзначылі супляменнікі памятную дату: Дзень поўнага вызвалення Ленінграда ад фашысцкай блаканды, што доўжылася амаль 900 дзён.

На наступны ж дзень, 28 студзеня, актывісты фонду ўсклалі кветкі да помнікаў загінулым у гады вайны на Піскароўскіх мемарыяльных могілках. А канцэрт “Память. Созидание. Мир” творчага аб’яднання фонду “Белыя Росы” для ветэранаў блакаднага Ленінграда, сярод якіх нямала выхадцаў з Беларусі, прайшоў у вялікай Канцэртнай зале “У Финляндского”.

У канцы пісьма Ірына Рогова нагадала, што такая актыўная дзейнасць — звычайная для піцерскіх “Белых Росаў”. Кірмашы прамысловых і харчовых тавараў праводзяцца ў Санкт-Пецярбурзе і вобласці, напрыклад, некалькі раз на месяц. Заўсёды шырока прадстаўлены на іх мясная і малочная прадукцыя беларускіх вытворцаў, асабліва з Мінска ды Гродзенскай абласцей. Супляменнікі запрашаюць да ўдзелу ў кірмашах таксама іншыя айчынныя прадпрыемствы. “Колькасць гандлёвых месцаў можна павялічыць”, — абяцае Ірына Ігараўна.

ТОЕ, ШТО ЯДНАЕ

Родная песня на сібірскай зямлі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Якраз беларуская мова і дапамагла мне пабываць у Новасібірску: там ёсць людзі, якім яна неабходная. Кіраўніцтва ўніверсітэта, у якім я працую старшай выкладчыцай, даручыла мне правесці семінар “Культура беларускага маўлення”. Ініцыяваў яго Міжнародны расійска-беларускі цэнтр міжрэгіянальнага супрацоўніцтва ў галіне адукацыі, навукі і культуры. Заснавальнікі Цэнтра — Новасібірскі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт, наш Беларускі-Расійскі ўніверсітэт, Новасібірскі цэнтр беларускай культуры і Сацыяльна-культурнае грамадскае аб’яднанне “Наследдзе”. Адзін з напрамкаў дзейнасці Цэнтра — азнамленне грамадзян Беларусі ды Расіі з гісторыяй, культурай, традыцыямі народаў, іх дасягненнямі ў галіне эканомікі, навукі, культуры і спорту. Распрацоўваюцца, рэалізуюцца праекты, скіраваныя на пашырэнне культуры беларускага і рускага народаў. Наладжваецца ўзаемадзеянне з грамадскімі суполкамі суайчыннікаў за мяжой, ёсць іх падтрымка.

Семінар у Новасібірску праходзіў 21 і 22 лістапада. Там я пазнаёмілася з цікавымі, неабякавымі да беларускай культуры людзьмі, супрацоўнікамі Цэнтра беларускай культуры. Гэта яго кіраўніца Анастасія Дзяменцьева, а таксама Людміла Бяляўская, Анжаліка Нясцёркіна, Марыя Мельнікава, Ганна Матвеева, Алеся Матвеева, Алеся Прылепская, Ніна Арэф’ева. Былі яшчэ на семінары цудоўны дзіцячы калектыв народнай песні “Вясёлка” і яго мастацкая кіраўніца Людміла Кашчэева, маладая сямейная пара Андрэй і Марына Лапкіны. Гэтыя людзі ў Новасібірску захоўваюць беларускую культуру, традыцыі народа, прычым для іх такія клопаты — не проста за-

Валянціна Панежа і Анастасія Дзяменцьева з дзецьмі

хапленне, а надзённа неабходнасць.

Мне расказалі: Новасібірскі ЦБК быў створаны ў 2000 годзе, ён пашырае беларускую культуру ва ўсім Сібірскім рэгіёне. А там жывуць тысячы нашых супляменнікаў. Дзякуючы дзейнасці НЦБК на сібірскай зямлі нарадзілася больш за 50 мастацкіх калектываў. Самадзейныя артысты выконваюць беларускія песні, танцы, ставяць тэатральныя пастаноўкі. Радуе, што моладзь і дзеці таксама цікавяцца гісторыяй і культурай продкаў, працягваюць традыцыі бацькоў. Прыемна было слухаць, як дзіцячыя галасы Тэатра “Вясёлка” натхнёна спявалі “Польку-весьляху”. Яшчэ ўразіла, як у час заняткаў нечакана для ўсіх дзеці заспявалі, падхапіўшы песню, што гучала з экрана: “Добры дзень, людзі, белыя росы, / А ў беларусчак белыя косы. / Нам, беларусам, вольная воля, / Пад чыстым небам, у шырокім полі”. Артысты НЦБК прымаюць удзел ва ўсіх гарадскіх і абласных святах. Ладзяцца дзіцячы фестываль-конкурс беларускай творчасці “От Полесья до Сибири несите, аисты, весну”, свята “В гостях у Лявонихи”, фэст беларускіх мастацкіх промыслаў і рамёстваў “Есть у ремесла начало, нет у мастерства границ”,

фестываль-конкурс відэаролікаў “Сохраним криницу дедовских традиций”. Галоўная іх мэта — далучаць сібіракоў да культурных традыцый беларусаў.

Дырэктарам Цэнтра і духоўным яго настаўнікам да 2015 года, пакуль трагічна не загінула, была Ніна Кабанова. У 1977-м яна пераехала жыць у Новасібірск, але родная беларуская вёска Лазаравічы, на беразе Дняпра, вабіла і цягнула да сябе. Супрацоўнікі Цэнтра мне расказалі: Ніна Васілеўна не забывала пра карані, заўсёды з гонарам гаварыла, што яна беларуска. І пашырала родную культуру ў Новасібірскай вобласці. Яна была ўпэўнена: беларусы, якія нарадзіліся ўжо ў Сібіры, павінны ведаць свае родавыя карані. Калі ж Ніны Васілеўны не стала, яе справу прадоўжылі тыя, каго яна згуртавала вакол сябе. Цяпер Цэнтрам кіруе Анастасія Дзяменцьева, вучаніца Ніны Васілеўны. Дарэчы, у Анастасіі таксама ёсць беларускія карані: яе бабуля родам з Беларусі. Таму з такой любоўю і замілаваннем спявае Наста беларускія народныя песні: “Ой рана на Івана”, “Купалінка”, “Белая Русь”. І сваю любоў да зямлі продкаў імкнецца перадаць іншым.

Два дні я правяла ў Новасібірску.

Прыемна было пачуць ад Людмілы Кашчэевай, што для тых людзей я стала “глытком чыстага беларускага паветра”. Таму ў кароткіх перапынках паміж заняткамі кожны імкнуўся падзяліцца сваімі ўспамінамі пра Беларусь. Для Марыі Мельнікавай, напрыклад, Беларусь — гэта яе дзяцінства. Светлыя і цёплыя ўспаміны звязаны з хатай бабулі і дзядулі, з горадам Кіраўскам, куды прыязджала яна кожнае лета на канікулы. Марыя па гэты час памятае песні-пляскі пад дзедаў гармонік, самаробныя арэлі, пах ягад у агародзе і дзядулеву крапіву “за асобія заслугі”. А для Анжалікі Нясцёркінай успаміны пра Беларусь звязаны са смакамі беларускай кухні. Дранікі, бабка, калдуны, зацірка і цяпер здаюцца ёй самай смачнай ежай. Таму, каб здзівіць сваіх такіх прысмакі. Да беларускай культуры Анжаліка Мікалаеўна прыцягнула і сваю дачку Наташу. І бады што ад кожнага з удзельнікаў семінару я чула: “Мы ганарымся тым, што ў нас ёсць беларускія карані”. Сярод тых гасцінных, сціптых, шчырых людзей я адчувала сябе ўтульна.

Два дні праляцелі — як адно імгненне. Шкада было развітвацца з людзьмі, якія за кароткі час сталі для мяне блізкімі. Дадому я вярнулася з цёплымі ўспамінамі ад першай, і, спадзяюся, не апошняй сустрэчы. Я ўпэўнена: пакуль на зямлі ёсць неабякавыя да сваёй гістарычнай Радзімы людзі, будзе жыць беларуская мова, будзе гучаць на далёкай сібірскай зямлі нашы песні. Прычым і не адно яшчэ пакаленне сібірскіх беларусаў іх праспявае.

Валянціна Панежа, супрацоўніца кафедры “Гуманітарныя дысцыпліны” Беларуска-Расійскага ўніверсітэта, г. Магілёў

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Сувенір з глыбокай даўніны

Ці стаяў ля друкарскага станка сам Францыск Скарына? У калекцыянера, гісторыка Уладзіміра Ліхадзедава ёсць на гэты конт сваё меркаванне, пацверджанае практыкай.

Іна Ганчаровіч

Калі жадаеце прыдбаць унікальны сувенір, зроблены сваімі рукамі, то бывайце на кніжных выставах-кірмашах, святах беларускага пісьменства. Дзякуючы Уладзіміру Ліхадзедаву і яго сябрам кожны можа сябе адчуць першадрукаром, раздрукаваўшы — адзін у адзін — аркуш адной са Скарынавых кніг. А друкарскі станок адноўлены па тых узорах, якія былі 500 гадоў таму ў друкарнях Францыска Скарыны.

Станок з’явіўся ў Беларусі тры гады таму. У верасні 2014-га ў Мінску ўпершыню была прадстаўлена “Біблія” Францыска Скарыны, адноўленая па старажытных тэхналогіях. Абсалютна новая — і ў той жа час такая старажытная, мала адрозная ад 500-гадовага арыгінала.

Узнавіць рарытэт па тэхналогіі XVI стагоддзя ўдалося камандзе на чале з гісторыкам, калекцыянерам, філакартыстам, лаўрэатам прэміі Прэзідэнта “За духоўнае адраджэнне” Уладзімірам Ліхадзедавым — аўтарам

Майстар Генадзь Катлінскі

сотняў публікацый, дзясяткаў кніг, стваральнікам праекта “У пошуках страчанага”. Ён жа ініцыятар устаноўкі помніка ўсім загінулым у вайне 1812 года пры ўездзе ў Вілейку, калекцыянае старадаўняе фатаграфіі, паштоўкі, прысвечаныя Беларусі, яе знакамітым людзям. Каб узнавіць па даўніх тэхналогіях Скарынаўскую “Біблію”, Уладзімір некалькі гадоў вывучаў старадаўнюю друкарскую справу. А яшчэ трэба было ствараць адпаведную тэхніку. “Ідэя аднаўлення такой кнігі ў мяне з’явілася даўно, — кажа Уладзімір Ліхадзедаў. — Вывучаў дакументы, у якіх апісвалася тэхналогія стварэння паперы. У майстэрнях Лейпцыга, Майнца і Базеля павучыўся справе старадрукавання. А затым знайшоў у Беларусі добрага майстра, які па гравюрах часоў Скарыны зрабіў станок, былі таксама адлітыя матрыцы й формы з тэкстам Скарынаўскай Бібліі”.

Сёння пакратаць той друкаваны станок, адчуць сябе першадрукаром можа кожны. Імправізаваная друкарня падарожнічае па Беларусі: пераважна там, дзе імпрэзы маюць дачыненне да кнігавыдання. Цяпер станок можна пабачыць у цэнтральнай кнігарні Мінска “Светач”, быў ён і на нядаўняй XXV Мінскай міжнароднай кніжнай выставе-кірмашы. У “Светачы” друкарскі станок эпохі Гутэнберга стаіць на другім паверсе: не заўважыць яго складана. Велізарны, масіўны, зроблены з чыстага дуба і зусім без цвікоў ці балтоў з гайкамі. “Станок удалося зрабіць з дапамогай майго сябра, майстра залатыя рукі Генадзя Катлінскага, — тлумачыць Уладзімір. — Найскладаней было змайстраваць

Уладзімір Ліхадзедаў працуе на рэканструяваным друкарскім станку

вось гэтыя драўляныя вінт і гайку. А яшчэ ж трэба ж было зрабіць станок разборным: каб лягчэй яго перавозіць куды трэба. У станку больш за 20 драўляных дэталёў. Зборка-разборка яго — праца досыць карпатлівая: часам на тое сыходзіць цэлы дзень ці больш. Дарэчы, аналагаў яму пакуль на постсавецкай прасторы няма”. Побач з друкарскім станком ёсць сёе-тое з папераробнай тэхнікі (ёмістасць з вадкасцю, сушылка, прэсавальны станок) ды іншыя друкарскія прылады.

Што ж, паспрабуем пабыць друкарамі! Першы этап — зрабіць паперу. Са слоў Уладзіміра, яе ў XVI стагоддзі рабілі з лёну. Для майго эксперыменту разрабляем цэлюлозу, разбаўляем вадой. У вялікай ванне доўга размешваем напаўпразрыстую вадкасць: яна нібы кісель вадкі. Затым сеткаватаю формай чэрпаю з чана папяровую масу (метад і называецца: чэрпанне), даю сцячы вадзе і асцярожна выкладваю адцэджаныя шматкі на сукно. Далей — сушка, прэсаванне

і аздабленне. Праца чарпальшычка, падалося мне, і цяжкая, і малапрадукцыйная. Паколькі ж сушка-прэсаванне займае часу, то друкары мне даюць гатовы аркуш, кімсьці раней выраблены. А папера — шыкоўная: белая, шчыльная, рыфлёная. І нядзіўна, што перажывае стагоддзі.

Праца на друкарскім станку — занятак больш прыемны, але таксама досыць працаёмкі. Гатовы аркуш самаробнай (аўтэнтэчнай!) паперы закладваю ў станок і прыціскаю да яго металічную матрыцу, загадзя адлітую, змазаную чарнілам. І вось цуд: на паперы — адбітак тэксту скарынаўскай “Бібліі”. Не надта роўны, выразны, але ж аддрукаваны ўласнаручна! На выраб адной старонкі (без сушкі) сышло гадзіны паўтары. І тут міжволі з вуснаў маіх вырываецца пытанне: “Калі ж ён паспяваў яшчэ й пісаць?”

Уладзімір быццам чакаў такога: “Бачыце, праца на станку дазваляе многія гістарычныя факты, здагадкі, гіпотэзы ці то даказваць, ці то аспрэчваць. Скарына, вядома ж, усё ў друкарскай справе і ведаў, і ўмеў. Але я

дакладна магу сцвярджаць, што сам ён ля станка — не стаяў. Прыкінем. У адной з кніг ягонай “Бібліі” 192 старонкі — гэта 96 разваротаў: кнігі друкаваліся такім фарматам. Наклад, сцвярджаюць гісторыкі, быў не менш за 1000 асобнікаў. Значыць, каб выйшла толькі адна кніга, трэба зрабіць 100 тысяч адбіткаў! У Скарыны выйшла больш за 20 кніг. Значыць, на пераклады, пісанне прадмоваў і пасляслоўяў у яго проста б не хапіла часу”.

Такі невядомы факт з жыцця ўсходнеславянскага першадрукара нечакана адкрыўся мне ў “Светачы”. Прасвятлілася!

...Трымала ў руках толькі што аддрукаваны аркуш з Бібліі Скарыны. Ён такі “інфармацыйны”, увесь прасякнуты духам эпохі першадрукаў, саматужных друкарскіх станкоў... І падумалася: гэта ж які шматслойны сувенір атрымліваецца! Вазі турыстаў да станка хоць з усяго свету — і друкуй ім на ўспамін чароўна-рэальныя напаміны пра нашу багатую гісторыю, нашу паважлівую да мінуўшчыны сучаснасць...

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Душэўныя ўрокі беларускасці

Напісаннем дыктоўкі адзначылі Дзень роднай мовы супляменнікі ў Клайпедзе

Зноў апынуцца за партай вырашылі сябры беларускай суполкі “Крыніца” з Клайпеды. І хоць многія з іх вучыліся ў школе 40-50 гадоў таму, у Дзень роднай мовы крынічане пераўтварыліся ў вучняў. Тэст пра жыццё Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, 210-я ўгодкі якога адзначаюцца сёлета, падрыхтавалі настаўнікі Беларускай гімназіі імя Ф. Скарыны ў Вільнюсе. Яго ж пісалі, дарэчы, і супрацоўнікі беларускай Амбасады ў Літве, і выкладчыкі

гімназіі. А ў Клайпедзе дыктавала яго мінская мастачка й вынаходніца, кандыдат філасофскіх навук Ала Губарэвіч. Яна ж прывезла ў Клайпеду сваю выставу “Еўрапейскія шляхі Францыска Скарыны”, прысвечаную 500-годдзю беларускага кнігадрукавання. Карціны Ала вырабляе з тэкстылю: нітак, стужак, кавалкаў тканіны, пражы. І ў кожнай з прац — вобраз асветніка. Да таго ж экспазіцыя ў храналагічным парадку расказвае пра жыццё першадрукара ў Полацку, Вільні, Кракаве, Празе, Вітэнберзе ды іншых гарадах. Арыгінальна прадставіла мастачка і кнігі Скарыны.

Дыктоўку ў Клайпедзе праводзіць Ала Губарэвіч

Выстава месціцца ва ўтульнай зале Цэнтра нацыянальных культур Клайпеды, там жа знайшлі “клас” для напісання дыктоўкі. Атмасферу цеплыні стваралі любімыя многімі песні “Мой родны кут”, “Спадчына”, якія акапэльна выконвалі Валянціна Снігур ды Ірына Сімачова.

Пяты ўжо раз адзначалі Дзень роднай мовы супляменнікі ў Клайпедзе. Раней такія сустрэчы

крынічан прысвечаліся юбілеям Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча. Рабілі неяк інсцэноўку, сыгралі па ролях частку паэмы “Тарас на Парнасе”. Сёлетнія ж аркушы з дыктоўкай яе ўдзельнікі забралі дадому, як напамін: трэба любіць і шанаваць родную мову.

Наталля Лаяўскене (Карнілава), сяброўка суполкі “Крыніца”, г. Клайпедэ, Літва

ВЕСТКІ

“Чырвоны радок” Дзіяны Каласовіч

Мастачка знайшла свой шлях у творчасці, узяўшыся за афармленне кніг па краязнаўстве

У плыні падзей, дастасаваных да XXV Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу, прайшла выстава-прэзентацыя твораў Дзіяны Каласовіч у Мастацкай галерэі “Універсітэт культуры”. Творы яе — ілюстрацыі для краязнаўчых кніг Алеся Карлюкевіча, прысвечаных гісторыі ды культуры Мінскай вобласці. На выставе “Чырвоны радок” прадстаўлены 23 жывапісныя творы. Мастачка пісала іх пад час пленэраў, выкарыстоўваючы літаратурныя адрасы Любанскага, Салігорскага, Мінскага раёнаў. Супольнай працаю словаў і фарбаў, лічыць Дзіяна, больш поўна, вобразна пішацца гісторыя Бацькаўшчыны.

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Экспедыцыя на Бацькаўшчыну

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Думаў яшчэ, вандруючы па ўснежанай Беларусі, што я шчаслівы чалавек: бо ў мяне ёсць вось такая светлая, добрая і квітнеючая зямля бацькоў. Бацькаўшчына. І тым я таксама багаты. Кожны раз, калі з ёй сустракаюся, згадваю ўсіх сваіх родных і блізкіх людзей. Бачу цудоўныя палескія краявіды з маленства, тую святую зямлю, дзе, як кажуць, пупок мой закапаны. Паўстае перада мною і маміна-дзедава вёска Камень на Піншчыне, дзе нарадзіўся, і вёска Гоцк, што ў Салігорскім раёне (там далей я рос і стаў), і родная Гоцкая школа, настаўнікі якой вывелі мяне ў людзі...

Калі пра ўсю экспедыцыю раскажаць, то цэлая кніга б атрымалася. Была мэта: назбіраць як мага больш экспанатаў для музея расійска-беларускага сяброўства, які мы цяпер пашыраем у 112-й школе Растова-на-Доне. Таму штрыхамі пазначу, дзе пабывалі. А праехалі за 10 дзён 4600 кіламетраў, з іх 1200 — па беларускай зямлі. З Растова ехалі ў Гомель. Там узялі зямлю з мясцовага Кургана Славы, была цікавая сустрэча з Юліяй Курпэвай, дырэктаркай Музея гісторыі горада Гомеля.

Зямлю з Кургана Славы ўзялі таксама й пад Мінскам. Дзякуючы журналісту Івану Ждановічу з газеты "Голас Радзімы" (якога, дарэчы, за плённае супрацоўніцтва з суполкаю ўжо запісалі шаноўным сябрам Саюза беларусаў Дону) мы з карысцю правялі час у Мінску. Пабывалі, у прыватнасці, у Музеі Якуба Коласа, пазнаёміліся з яго дырэктаркай Зінаідай Камароўскай: у нас намячаюцца важныя сумесныя культурныя праекты. Былі сустрэчы ў гарадскім Саўеце ветэранаў, у Дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. А ў Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культуры ад яго дырэктаркі Вольгі Антоненкі атрымалі цудоўны падарунак для нашай бібліятэкі: шматтомную Анталогію беларускай літаратуры.

ІВАН ЖДАНОВИЧ

Уладзімір Банцэвіч і Зінаіда Камароўская сустракаліся ў Коласаўскім музеі

Вялікі дзякуй, Вольга Віталейна! Яшчэ — Хатынь: узята зямля з мемарыяла, была сустрэча з дырэктарам мемарыяльнага комплексу Артурам Зельскім.

Далей — Брэст. Хоць наведвалі мемарыял "Брэсцкая крэпасць-герой" у нядзелю, і яго кіраўнікоў на працы не было, аднак зямлю з крэпасці нам перадалі, разам з адпаведным сертыфікатам. У горадзе Камянецкі былі сустрэчы ў гарвыканкаме, Цэнтры сацыяльнай дапамогі дзецям-інвалідам. Наведалі знакамітую Камянецкую (Белую) вежу, пабывалі ў мястэчку Камянюкі ды Белаежскай пушчы.

З Брэста ехалі на Гомельшчыну, значавалі ў Гоцку, вёсцы майго маленства. Ранкам была хвалюючая сустрэча ў Гоцкай школе з яе дырэктаркай Валлянцінай Ермаковіч, настаўнікамі, вучнямі. Далей — сустрэча ў Жыткавіцкім райвыканкаме з Сяргеем Агіевічам, кіраўніком профільнага

аддзела. Пабывалі ў старажытным Тураве: наведвалі Краязнаўчы музей, пабачылі падшкляным дахам раскапаны археолагамі падмурак будаванай у 1170 годзе царквы, сфатаграфавалі велічны помнік Кірылу Тураўскаму.

Што ў выніку? Экспедыцыю можам назваць эфектыўным мабільным метадам народнай дыпламатыі. Зроблена за дзесяць дзён вельмі шмат. Наведзены свайго роду этнакультурныя і грамадска-патрыятычныя масты паміж Саюзам беларусаў Дону і Гомельскім гарвыканкамам, Салігорскім, Камянецкім і Жыткавіцкім райвыканкамамі трох розных абласцей. Вялікі дзякуй дыпламату Уладзіміру Няронскаму, прадстаўніку Беларускага Пасольства ў Расіі, які даваў нам усюды "зялёную вуліцу", дапамог ладзіць сустрэчы на афіцыйным узроўні. Я вельмі ўсцешаны, што насі ў іншых месцах Бацькаўшчыны прымалі

вельмі цёпла, хоць мы ж, бывала, падалі людзям — як снег на галаву. Аднак па ўсім маршруце нам шанцавала не толькі з добрымі людзьмі, але ж і з выдатным надвор'ем: тэмпература была крыху ніжэй за нуль, што ў лютым не часта здараецца.

Акрамя зямлі са свяшчэнных мясцін Памяці ды воінскай Славы Беларусі, мы прывезлі ў Растоў-на-Доне і дзве сімвалічныя рэчы: сноп жыта з вёскі Гоцк і частку старажытнай абароннай "сцяны" (з пяці завостраных колляў) з вёскі Камянюкі, якія нам падарыў мясцовы ваенны пенсіянер. Само ж тое паселішча блізка да граніцы Саюзнай дзяржавы Расія-Беларусь з Еўрасаюзам. Прывезены рэчы размяшчаем у раздзеле "Абаронцам Айчыны — Слава!" нашага "Музея Расійска-Беларускай этнакультурнай і грамадска-патрыятычнай традыцыі": такую назву нядаўна ў

нас афіцыйна зацвердзілі.

Адкрываць музей плануем 2 красавіка: у Дзень яднання народаў Беларусі ды Расіі. Таксама і ў бібліятэцы нашай — свята, бо шмат кніг з Бацькаўшчыны прывезена. То можа, разважаю, дапамог нам і беларускі першадрукар Францыск Скарына, імем якога назвалі мы Беларуска-этнакультурны цэнтр на Доне?..

І яшчэ — пра неспасцігальнае. Часам, заўважаю, мы й самі сабе не можам растлумачыць, чаму так цяжка нас у тых ці іншых справы. Чаму лічым іх у пэўны перыяд жыцця найважнейшымі. Нешта вядзе нас да мэты? Што хаваць: раптам узнікла ў мяне ідэя экспедыцыі. Зіма, хуткія зборы, доўгая дарога, толькі прыкладны план вандроўкі... Так, хацелася мне ўшанаваць памяць бацькі — але ж не ўсе дзеля таго едуць зімою за тысячы кіламетраў на магілу роднага чалавека. Магчыма, наш рух па расійска-беларускіх дарогах, жывыя размовы-кантакты з людзьмі былі патрэбныя для нечага большага? І вось жа супала: праз тры дні пасля нашага вяртання, 21 лютага, Растоўская гарадская дума прыняла рашэнне аб пабрацімстве Растова-на-Доне і Мінска. Я такому вельмі рады! Ініцыятыва ж аб пабрацімстве сыходзіла ад кіраўніка Аддзялення Пасольства Беларусі ў Расіі ў Растове-на-Доне Уладзіміра Уладзіміравіча Няронскага. А наконт назвы музея, то, прадумваючы яго канцэпцыю, прыходжу да высновы, што праект варта б назваць: "Школьны этнаграфічны музей-майстэрня "Русская изба — Беларуская хата" з мемарыяльнай экспазіцыяй "Абаронцам Айчыны — Слава!" у плыні пабрацімскіх сувязяў гарадоў Растова-на-Доне і Мінска". Вось так, дзякуючы экспедыцыі "Дон—Беларусь: 2018", наш музей і набывае свой адметны твар.

Уладзімір Банцэвіч,
старшыня Саюза беларусаў
Дону

ТРАДЫЦЫ

Узоры на шчасце, на долю

Кацярына Мядзведская

Маляваныя дываны з Музея-запаведніка "Заслаўе" былі прадстаўлены ў мінскай Мастацкай галерэі "Універсітэт культуры"

Памятаю, над ложкам бабулі маёй вісеў дыван. Тканы, стракаты, з буйнымі выявамі жывёл. Глядзела на яго — і самі сабою складваліся гісторыі фантастычныя, казачныя... Да прыгажосці, як вядома, душа цягнецца. Фабрычныя насценныя дываны прыйшлі ў хаты беларусаў з сярэдзіны ХХ стагоддзя. Раней жа ўпрыгожвалі жылло самаробныя тканавышываныя рэчы, вырабы з саломкі, дрэва, паперы... У 20-50-я гады ХХ стагоддзя ў модзе былі дываны маляваныя. Іх замаўлялі ў вандроўных мастакоў.

Творы гэтага віду мастацтва, якое знаўцы адносяць да наўнага, прымітыўнага, я пабачыла на выставе "На шчасце, на долю" ў Мастацкай

галерэі "Універсітэт культуры". То былі дываны з Гістарычна-культурнага музея-запаведніка "Заслаўе". У зборы музея звыш 200 работ: найвялікая калекцыя ў краіне. Пад іх у былым флігелі палаца графоў Пшыздзецкіх, якія валодалі некалі Заслаўем, ствараецца Музей маляваных дываноў.

На адкрыцці выставы захавальнік фондаў з Музея-запаведніка "Заслаўе" Аляксандр Рак гаварыў: у экспазіцыі прадстаўлены як работы невядомых аўтараў, так і мастакоў-прымітывістаў Фёдара Сухавілы, Ядзвігі Вайцешык, Генадзя Кузаўкова, а таксама Алены Кіш ды Язэпа Драздовіча. Дываны вельмі пазітўныя, з фантастычнымі сюжэтамі. "У цяжкіх міжваенных гады маляваныя дываны неслі надзею, веру людзям, — казаў А. Рак. — Спадзяванне: і на зямлі можа настаць Рай". Некаторыя дываны на выставе й называліся "Рай", "У райскім садзе".

Намеснік старшыні Беларускага фонду культуры Тадэуш Стружэцкі

згадваў, што і ў яго роднай вёсцы на Пастаўшчыне амаль у кожнай хаце былі такія дываны: з выявамі гусей, коннікаў, асілкаў, Алёнкі... "Вяскоўцамі яны ўспрымаліся як творы мастацтва, — казаў былы вязьковец. — А ў кожным малюнку — свая філасофія. І дываны насамрэч людзей радавалі, прыносілі асалоду, веру ў лепшае".

Згадаў спадар Тадэуш: пад дахам будынка-сядзібы Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Беластоку знайшлі палотны Язэпа Драздовіча. Мастак у 40-я настаўнічаў у тых мясцінах і для школьных тэатральных гурткоў ствараў дэкарацыі. Таму й вялікі памер, 2 на 3 і 3 на 4 метры, палотнаў. "Яны не патрабуюць рэстаўрацыі, — адзначае Тадэуш Стружэцкі. — Цяпер захоўваюцца ў Беластоцкім краязнаўчым музеі. Але, як уласнасць БГКТ, могуць быць перададзены ў Беларусь. Калі ў Заслаўі адкрыецца Музей маляваных дываноў, думаю, варта размясціць іх там".

Дырэктар галерэі Павел Сапоцька на адкрыцці выставы

У інтэрнэце ёсць вызначэнне: "Маляваныя дываны — від народнай размалёўкі; маляваныя на тканіне ці паперы мастацкія вырабы, прызначаныя для ўпрыгожвання інтэр'ера народнага жылля". Найбольш пашараны былі ў вёсках і мястэчках Беларусі, асабліва ў

Глыбоцкім, Шаркаўшчынскім раёнах Віцебшчыны, Слуцкім, Салігорскім раёнах Міншчыны, на Палессі. Супрацоўнікі Музея-запаведніка "Заслаўе" і цяпер з экспедыцыяй прывозяць творы народнага мастацтва. З апошніх знаходак — дываны з Драгічынскага раёна Брэстчыны.